

Beskikkelse af ad hoc værge for myndige

Overfor Familieretsdirektoratet rejst spørgsmålet om lovligheden af direktoratets cirkulærskrivelse af 18. november 1987 om beskikkelse af ad hoc værge for myndige. Under hensyn til at jeg fra Justitsministeriet modtog oplysning om, at ministeriet havde besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave at foretage en fuldstændig revision og modernisering af myndighedslovens regler om umyndiggørelse, lavværgemål og beskikkelse af værger, fandt jeg ikke tilstrækkelig anledning til at foretage videre.

(J. nr. 1988-47-69).

Efter at jeg var blevet opmærksom på Familieretsdirektoratets cirkulærskrivelse af 18. november 1987 om beskikkelse af ad hoc værge for myndige, meddelte jeg ved skrivelse af 18. februar 1988 direktoratet, at jeg i henhold til ombudsmandslovens § 6, stk. 5, havde besluttet af egen drift at optage den praksis, der er beskrevet i cirkulærskrivelsen, til undersøgelse. Cirkulærskrivelsen har følgende indhold:

»Skifteretterne har før 1. januar 1986 i et vist omfang beskikket midlertidig værge efter en analogi af myndighedslovens § 59 for personer, hvis sygdom m.v. ikke har kunnet antages at være af midlertidig art, men hvor de opgaver, der skulle varetages, var af enkeltstående karakter af begrænset omfang. Sådant værgebeskikkelse har i skifteretspraksis især været anvendt i sager, hvor der skulle tages stilling til plejehjemsanbringelse, opsigelse af lejlighed og dispositioner over indbo. Det har været en forudsætning, at den, for hvem midlertidig værge blev beskikket, ikke havde formue af nogen betydning. Formuegrænsen har i de sidste 10 år været ca. 10.000-15.000 kr.

Under henvisning hertil skal man meddele, at Familieretsdirektoratet finder, at statsamterne i overensstemmelse med denne praksis fortsat kan beskikke værge til at varetage enkeltstående dispositioner af den nævnte art for personer, hvis sygdom ikke kan antages at være af midlertidig art. Direktoratet finder endvidere, at formuegrænsen under hensyn til prisudviklingen kan forhøjes til 25.000-30.000 kr.

FOB nr. 88.109

Det er en forudsætning for disse midlertidige værgebeskikkelser, at der under sagens behandling foreligger udførlige oplysninger om behovet for værgebeskikkelse, herunder udførlige lægelige oplysninger om den pågældende.«

Myndighedslovens § 59 indeholder følgende regel:

»Er nogen ved sygdom eller fraværelse midlertidigt forhindret i at varetage sine anliggender, kan der i fornødent fald beskikkes en værge til, så længe tilstanden består, at varetage hans anliggender i nærmere angivet omfang. Forinden beskikkelsen sker, skal den pågældendes samtykke så vidt muligt indhentes.«

I skrivelsen af 18. februar 1988 bad jeg til brug for min undersøgelse direktoratet om følgende:

»

1) nærmere oplysning om, i hvilke tilfælde den beskrevne analoge anvendelse af myndighedslovens § 59 efter direktoratets opfattelse kan benyttes, samt - så vidt muligt - oplysninger om omfanget af beskikkelser i henhold til den beskrevne praksis, særlig for så vidt angår plejehjemsanbringelse,

2) oplysning om, hvilke forholdsregler der i statsamternes praksis iagttages for at sikre, at ad hoc værge beskikkelse ikke sker i tilfælde, hvor betingelserne for personlig umyndiggørelse (»uskikket til«/»forhindret i« selv at varetage sine anliggender) ikke er opfyldt,

3) en nærmere begrundelse for, at der i praksis arbejdes med en generel formuegrænse på 25.000-30.000 kr., dvs. også når beskikkelse sker med henblik på dispositioner, der som f.eks. plejehjemsanbringelse ikke i sig selv har formueretlig betydning.«

I den anledning bad Familieretsdirektoratet Foreningen af Statsamtmand om en udtalelse. Foreningen forelagde spørgsmålet for de enkelte statsamtmand og fremsendte med skrivelse af 19. april 1988 redegørelser for de enkelte statsamters praksis i henhold til den i cirkulærskrivelsen beskrevne ordning til Familieretsdirektoratet.

Statsamtmandenes redegørelser viste store forskelle med hensyn til behovet for og opfattelsen af den retlige rækkevidde af den analoge anvendelse af § 59, som er omhandlet i cirkulærskrivelsen. Københavns Overpræsidium havde således i tiden efter 1. januar 1986 haft i alt 105 sager om ad hoc værgebeskikkelse på grundlag af den praksis, der er omhandlet i cirkulæret, mens antallet af sager i statsamterne svingede mellem 0

og 12 i samme periode. To statsamter udtrykte tvivl om lovmedholdeligheden af cirkulærskrivelsen, og et statsamt oplyste, at det havde givet afslag i syv ud af i alt 12 tilfælde med henvisning til, »at »forhindringen« efter de foreliggende lægelige oplysninger måtte antages at være af varig karakter«.

Direktoratet sendte mig statsamtændenes redegørelser med en skrivelse af 28. april 1988. I skrivelsen oplyste direktoratet følgende om baggrunden for, at cirkulærskrivelsen blev udstedt:

»Den 1. januar 1986 overgik kompetencen til at beskikke ad hoc værge i medfør af myndighedslovens § 59 fra skifteretterne til statsamterne og Københavns Overpræsidium. Da skifteretterne efter det oplyste i praksis anvendte bestemmelsen analogt ved enkeltstående dispositioner af begrænset omfang, hvor der ikke i øvrigt var særlig trang til umyndiggørelse, jf. Myndighedsloven ved Svend Danielsen, 2. udgave, s. 324, blev der overfor navnlig Overpræsidiets rejst spørgsmål om videreførelse af den praksis.

Overpræsidiets forelagde spørgsmålet for direktoratet. Direktoratet traf efter drøftelse med repræsentanter for statsamterne herefter beslutning om, at skifteretternes praksis kunne fortsættes, men således at man ikke gik videre end retterne, og således at man inden afgørelsen indhentede udførlige oplysninger om behovet for værgebeskikkelse, herunder udførlige lægelige oplysninger om den pågældende.

Direktoratet for Københavns Hospitalsvæsen har den 10. december 1987 udsendt en skrivelse om patientsamtykke og værgebeskikkelse ved indstilling til plejehjem til forskellige hospitaler m.v. I et bilag til skrivelsen er de oplysninger, der bør foreligge både ved ansøgning om beskikkelse af ad hoc værge og ved begæring om umyndiggørelse beskrevet. Bilaget er udarbejdet i fællesskab af Københavns Byrets skifteafdeling og Overpræsidiets.

Familieretsdirektoratet har fremsendt kopi af skrivelsen af 10. december 1987 med bilag til statsamtændene til orientering ...

Baggrunden for, at formuegrænsen ved ad hoc værgebeskikkelser er hævet, er, at grænsen på 10.000-15.000 kr. er nogle år gammel, og direktoratet har derfor fundet, at en pristalsregulering var praktisk. Når formuegrænsen nu er fastlagt til 25.000-30.000 kr., skyldes det, at direktoratet har skønnet, at der ved formuer over denne grænse ofte vil være behov for en løbende formueadministration, således at behovet for værgebeskikkelse ikke vil være af enkeltstående karakter.«

Direktoratet anførte videre:

»Direktoratet finder, at den nuværende praksis vedrørende myndighedslovens § 59 opfylder et reelt behov. En umyndiggørelse medfører en beskyttelse af den umyndiggjorte, men umyndiggørelsen er samtidig et dybt indgreb i den pågældendes status og opleves ofte på den måde af de pårørende. Det er ikke ualmindeligt, at de pårørende netop af denne grund er meget tilbageholdende med at søge et familiemedlem umyndiggjort.

Efter direktoratets opfattelse er der ikke betænkeligheder forbundet med at fortsætte den af skifteretterne fastlagte praksis, men direktoratet lægger vægt på, at der foreligger de samme oplysninger i forbindelse med beskikkelse af ad hoc værger som under en umyndiggørelsessag.«

Fra Justitsministeriets lovafdeling modtog jeg oplysning om, at ministeriet havde besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave at foretage en fuldstændig revision og modernisering af myndighedslovens regler om umyndiggørelse, lavværgemål og beskikkelse af værger i særlige tilfælde. Kommissoriet for udvalget var formuleret således:

»Myndighedslovens regler om umyndiggørelse, lavværgemål og beskikkelse af værger til særlige hverv er fra 1922 udformet med henblik på datidens samfundsforhold. I dag er disse regler næppe tidssvarende, og de har været udsat for kritik.

Således har det været kritiseret, at bestemmelsen i § 2 om umyndiggørelsesgrundene på flere punkter er meget vagt formuleret og ikke giver en så sikker afgrænsning af de tilfælde, hvor umyndiggørelse skal ske, som man ud fra nutidige retssikkerhedsmæssige synspunkter kunne ønske sig. Det har endvidere været fremhævet, at udtrykket umyndiggørelse opleves som stemplende. Et kritikpunkt mod den gældende ordning er også, at umyndiggørelse og lavværgemål berøver den pågældende næsten hele formueretshabiliteten, hvilket i mange tilfælde er for vidtgående et indgreb. Der savnes alternative muligheder for at foretage mere begrænsede indgreb, på samme måde som man ad frivillighedens vej kan skabe begrænsninger i rådighed over fast ejendom ved at tinglyse rådighedsindskrænkende deklarationer.

Udviklingen på ældreområdet har også rejst forskellige spørgsmål. Navnlig i forbindelse med flytning af geriatriske patienter og af asipatienter til psykiatriske plejehjem eller andre institutioner er der behov for at vurdere, om det vil være muligt at finde frem til en ordning, som på en enklere måde end i dag kan tilgodese patienternes retssikkerhed, således at den bringes på linie med de regler, som i løbet af kort tid ventes gennemført for tvangsindlæggelse og -tilbageholdelse på psykiatriske hospitaler.

I Sverige er der i 1987 fremsat forslag om en gennemgribende revision af myndighedsloven (föräldrabalken). Forslaget indebærer, at umyndiggørelsesinstituttet afskaffes og erstattes af et »förvalterskap«. Et förvalterskap kan efter forslaget begrænses til at omfatte en del af formuen. Den, som undergives förvalterskap, mister således retten til at råde over den del af formuen, der omfattes af förvalterskapet, men beholder i øvrigt retten til at bestemme over sin formue. I tilknytning til forslaget om ændring af den svenske myndighedslov har Sverige over for de øvrige nordiske lande rejst spørgsmål om revision af afsnittet om værgemål i den nordiske konvention af 6. februar 1931 om ægteskab, adoption og værgemål.

Justitsministeriet har på denne baggrund besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave at foretage en fuldstændig revision og modernisering af myndighedslovens regler om umyndiggørelse, lavværgemål og beskikkelse af værger i særlige tilfælde. I det omfang det findes hensigtsmæssigt, kan udvalget i tilslutning hertil behandle spørgsmålet om retsvirkningerne af disse indgreb. Udvalget kan også behandle andre regler i myndighedsloven, herunder reglerne om anbringelse af umyndiges midler, i det omfang reglerne er fælles for umyndiggjorte og mindreårige. Det er et hovedspørgsmål for udvalget at søge at finde frem til alternative indgrebsmuligheder, som kan tilgodese de ovenfor nævnte kritikpunkter mod den gældende ordning. Udvalget anmodes tillige om at vurdere, om der på baggrund af udvalgets forslag vedrørende myndighedsloven bør foretages ændringer i anden lovgivning, f.eks. tinglysningsloven.«

Da den retlige usikkerhed, som knyttede sig til grundlaget for den praksis, som er omhandlet i Familieretsdirektoratets cirkulærskrivelse af 18. november 1987, måtte forventes at blive løst i forbindelse med myndighedslovsudvalgets arbejde, meddelte jeg direktoratet, at jeg ikke havde tilstrækkelig anledning til at foretage videre i sagen.